

De bladeren vallen / Psalm 139
8 november 2020 Ledevaertkerk Chaam

Wat hebben we een mooie herfstweek gehad, met zon, stralend blauwe lucht, prachtige herfstkleuren.

Wel een spannende week was het, met de aankondiging van de strengere coronamaatregelen, en heel spannend de presidentsverkiezing in Amerika...

De wereld is groot en er zijn veel zorgen, de aardbeving in Izmir, de onrust in Frankrijk over jihadistisch geweld, de docent van de Rotterdamse school die is ondergedoken...

En intussen gaat de natuur zijn eigen gang.

Tijdens de lockdown in het voorjaar was het zo bijzonder om de natuur te zien ontwaken, al dat leven, het was zo tegengesteld aan de angst en vrees en stress en groot verdriet die de uitbraak van het coronavirus opriep.

En nu is er dan de herfst.
De bomen verliezen hun blad.
En het lijkt wel of die vallende bladeren oproepen om stil te staan bij degenen die ons ontvallen zijn.
Zou het daarom zijn dat november de maand is van het gedenken?

Het begint al met Allerheiligen en Allerzielen, op 1 en 2 november.
Allerzielen, van oudsher het katholieke ritueel om te bidden voor de overledenen die in het vagevuur zouden zijn,

en er zo voor te zorgen dat zij een plaats in de hemel kregen.

Het is zo'n sterk en krachtig ritueel en de behoefte aan gedenken is zo groot dat Allerzielen tegenwoordig op allerlei verschillende manieren wordt vormgegeven.

Creatief, open en gastvrij voor iedereen.

Heel mooi.

Want het is belangrijk om stil te staan bij wie ons voorgingen.

En hier in de kerk over twee weken, op de laatste zondag van het kerkelijk jaar, noemen we de namen van degenen die ons ontvallen zijn uit onze gemeenschap en ook van anderen die wij in ons hart meedragen.

—

En onze doden, waar zijn zij?
Ik wil daar vandaag met u wat over mijmeren.

Je kunt er eigenlijk niets over zeggen,
en toch doen we het wel.

Met beelden, in poëzie en in verhalen.
Want we hebben behoefte aan een beeld,
een gedachte, een geloof
dat ons in verbinding brengt met de mensen met wie je hebt geleefd,
van wie je hebt gehouden,
en nog steeds houdt -
het kan niet bestaan dat ze zomaar weg zouden zijn.

En zij zijn ook niet weg.
We blijven verbonden met hen.
De mensen van voorbij,
zij blijven met ons leven...
We geven ze een plaats.
En dat troost.

Ik moet denken aan een stervende
mevrouw in het ziekenhuis.
Ze was niet meer bij bewustzijn.
Bij het bed zaten haar drie dochters.
Ik was gevraagd om de
ziekenzalving te doen en we voerden
dat mooie ritueel uit.

Het was ontroerend om te zien
hoe de dochters een kruisje met
zalfolie tekenden op het voorhoofd
van hun moeder en haar bedankten
of iets toewensten.

Een van hen zei:
'Ma, doe de groeten aan papa
daarboven! En ook aan Pieter.'

Dat trof me.

Hun vader was een paar jaar geleden
overleden,
Pieter was een jong gestorven
broertje.
Hun moeder ging vaak even voor
hun foto's staan en zei dan: 'Als het
mijn tijd is, ga ik naar jullie toe.'
Zij was ervan overtuigd dat ze
daarboven op haar wachten.

Ja, dat '*daarboven*',
wat, waar is dat?
Een hemel waar je eeuwig leeft?
Een plaats bij God?
Licht, vrede?

'Mijn vriend is in de hemel'
zei een meneer eens in een
gespreksgroep.
'En hoe stelt u zich de hemel voor?'
vroeg een mevrouw aan hem.
'Alle goeds', zei hij.
'Dat je aan niets tekort hebt
daarboven.'

Ja, prachtig. Daar in de hemel
is voldoende van alles.
Eten, drinken, liefde, genegenheid.

En de bijbel?
De bijbel is terughoudend in het
spreken over zo'n plaats.
Pas langzaam ontwikkelt zich
een voorstelling van een eeuwig
leven bij God.
En ook de bijbelschrijvers kunnen
niet anders dan in beelden daarover
spreken.

Johannes laat Jezus zijn leerlingen
beloven dat er voor hen plaats zal
zijn bij de Vader, in het huis met de
vele woningen.

En dezelfde Johannes droomt over
de nieuwe hemel en de nieuwe
aarde, een nieuw Jeruzalem, waar
God zelf je tranen droogt.
Geen vrees, geen verdriet meer.

Prediker zegt: het stof van het
lichaam keert terug naar de aarde,
waaruit de mens geschapen is
en de geest die God heeft
ingeblazen, keert terug naar God.

‘Weet u waar we naar toe gaan na onze dood?’ vroegen mensen mij weleens in mijn werk.
‘We weten het niet’, zei ik dan, ‘maar we komen bij God vandaan, en ik geloof dat God ons ook weer opvangt aan het einde van ons leven. En hoe dat zal zijn...? Een geheim.’

We komen bij God vandaan; dat besef je bij elke pasgeboren baby.
We zijn helemaal op de hoogte van de biologische feiten - en toch: het is een wonder, dit nieuwe mensenkind!
Hoe bestaat het!
Het moet wel van God komen.
De dichter van psalm 139 zegt het: ‘U was het die mijn nieren vormde, u weefde mij in de buik van mijn moeder.’
God staat aan het begin en Hij komt aan het einde.
‘Klim ik op naar de hemel, of lig ik neer in het dodenrijk, ook daar bent U’.

In de ruimte van God,
daarin leven wij
en daarin sterven wij.

Ik weet niet of u weleens op een joodse begraafplaats bent geweest. Op de grafstenen daar zie je onderaan een paar letters staan: T.N.Ts.B.H.
Het is een afkorting, zoals wij RIP kennen: Requiescat in Pace - Mag hij of zij in vrede rusten.

Die Hebreeuwse afkorting betekent: mag zijn of haar ziel gebundeld worden in de bundel van het eeuwige leven.
(Tehee nafsjo/nafsjà tseroera bitsror hachajiem)

Het verwijst naar 1 Samuel 25, vers 29.
Abigail - zij wordt een van de vrouwen van koning David - zegt daar tegen David:
Mocht iemand u naar het leven staan, dan zal het steentje van uw leven veilig geborgen zijn in de buidel waarin de Heer, uw God, de mensenlevens bewaart.

Die buidel, dat is de tas, waarin herders de steentjes bewaren voor hun slinger om wilde dieren weg te jagen bij de schapen.

Wat een prachtig beeld.
God bewaart ons.

Dit is trouwens zoals het staat in de laatste Nieuwe Bijbelvertaling. Andere, eerdere vertalingen zeggen het anders:
Uw ziel zal gebonden zijn in de bundel van de levenden bij de Eeuwige uw God.

De betekenis blijft hetzelfde, je bent bewaard bij God, geborgen bij God.
En zoals de Eeuwige ons bewaart, zo bewaren wij onze dierbare doden in onze ziel...

Tenslotte.

Een van de gedichten van de duitse dichter Rainer Maria Rilke heet

Herfst.

Hij verbindt daarin de herfst met het opgevangen worden door God.

Zo lees ik het tenminste.

Ik vind het eigenlijk een geloofsbelijdenis.

Ik lees het u voor.

De samenstellers van het nieuwe liedboek hebben het ook een plaats gegeven. Mocht u willen meelesen: het staat op bladzijde 1194.

Herfst

De bladeren vallen, vallen als van ver,
als welkten in de hemel verre tuinen;
ze vallen met ontkennende gebaren.

En in de nachten valt de zwarte aarde
uit alle sterren in de eenzaamheid.

Wij allen vallen. Deze hand zal vallen.
En kijk je naar de andere: het is in alle.

Maar Éen is er. Hij vangt dit vallen
oneindig teder in zijn handen op.

(2e keer lezen met muziek)

Dat het zo mag zijn.

Amen

Er vallen, met afwerende gebaren,
en als van ver - of in de hemel verre
tuinen verwelken, zo vallen er blaren.

En in de nachten valt de zware aarde
de eenzaamheid in vanuit al die sterren.

We vallen allen. Deze hand hier valt.
En zie de andere: het geldt voor alle.

Toch is er Een, Een is er die dit vallen
oneindig zacht in bei zijn handen vat.